

Lyhyt matematiikka 23.3.2011, ratkaisut:

1. a) $4x + (5x - 4) = 12 + 3x \iff 9x - 4 = 12 + 3x \iff 6x = 16 \iff x = \frac{8}{3}$.
b) $x^2 + x - (x^2 - x) = x^2 + x - x^2 + x = 2x$. Kun $x = \frac{1}{2}$, on $2x = 2 \cdot \frac{1}{2} = 1$.
c) Vähentämällä yhtälöparin $x - 2y = 0$, $x - 3y = 1$ yhtälöt toisistaan saadaan $y = -1$, josta $x = 2y = -2$.
Vastaus: a) $x = \frac{8}{3}$, b) Lauseke on $2x$ ja sen arvo 1, c) $x = -2$, $y = -1$.
2. a) Annettujen sivujen väliselle kulmalle α pätee $\cos \alpha = \frac{2}{5}$, josta $\alpha \approx 66,42^\circ$. Toinen terävä kulma on $90^\circ - \alpha \approx 23,58^\circ$.
b) $(\sqrt{x} - 1)^2 + 2\sqrt{x} = x - 2\sqrt{x} + 1 + 2\sqrt{x} = x + 1$.
c) Kun $x = 2$ ja $y = 5$, on $|x - y| = |2 - 5| = |-3| = 3$.
Vastaus: a) 66° ja 24° . b) $x + 1$, c) 3.
3. a) Kun $x = 2$, on $x^2 - 4ax + 4a^2 = 4 - 8a + 4a^2 = 4(a - 1)^2$. Tämä on nolla, kun $a = 1$.
b) Luvusta a tulee ensin $1,2a$ ja sitten $(1 - 0,17)1,2a$ eli $0,996a$ eli $(1 - 0,004)a$, joten luku on pienentynyt $0,4\%$.
Vastaus: a) $a = 1$, b) Tulos on $0,4\%$ pienempi kuin a .
4. a) Vastaavan neliön sivun pituus on $\frac{8}{9} \cdot 5 = \frac{40}{9}$. Ympyrän pinta-alalle saadaan arvo $A_E = \left(\frac{40}{9}\right)^2 = \frac{1600}{81} \approx 19,753086$.
b) Ympyrän todellinen pinta-ala on $A = \pi\left(\frac{5}{2}\right)^2 = \frac{25}{4}\pi \approx 19,634954$. Egyptiläisten arvo on siten liian suuri. Virhe on prosentteina $100 \cdot \frac{A_E - A}{A} \approx 0,6016$.
Vastaus: a) $\frac{1600}{81}$, b) $0,6$ prosenttia liian suuri.
5. Eräs likiarvo derivaatalle on $f'(0) \approx \frac{f(0,1) - f(0)}{0,1 - 0} = \frac{10,51 - 10,00}{0,1} = 5,1$.
6. Sivujen mittakaava on pinta-alan mittakaavan neliöjuuri. Jos siis pinta-ala muuttuu suhteessa $1:2$, niin sivut muuttuvat suhteessa $1:\sqrt{2}$. Uuden kartan mittakaava on $1:(\sqrt{2} \cdot 20\,000)$ eli noin $1:28\,284$.
Vastaus: $1:28\,300$.
7. Jos arvosanan n , $n = 0, 1, \dots, 6$ prosenttiosuus on a_n , on arvosanojen keskiarvo $\bar{x} = 0,01 \sum_{n=0}^6 n \cdot a_n = 3,1037$.
Arvosanojen keskihajonta on $s_n = \sqrt{0,01 \sum_{n=0}^6 a_n (n - \bar{x})^2} \approx 1,5609$.
Vastaus: Keskiarvo on $3,10$ ja keskihajonta $1,56$.

8. a) Kussakin ruudussa on kaksi väri vaihtoehtoa, joten yhdeksässä ruudussa on $2^9 = 512$ eri vaihtoehtoa. Yhden värikombinaation todennäköisyys on $\frac{1}{512} \approx 0,001953$.

b) Kolmen ruudun rivissä on $2^3 = 8$ väri vaihtoehtoa, joista kuusi ei ole yksiväristä. Todennäköisyys sille, että vaakarivi ei ole yksivärinen on $\frac{6}{8} = \frac{3}{4}$. Todennäköisyys sille, että mikään kolmesta vaakarivistä ei ole yksivärinen, on $(\frac{3}{4})^3 = \frac{27}{64} = 0,4218785$.

Vastaus: a) $\frac{1}{512}$, b) $\frac{27}{64}$.

9. $f'(x) = D(-x^3 + x + 2) = -3x^2 + 1$ ja $g'(x) = D(x^3 - x - 2) = 3x^2 - 1$. Nyt $f'(x) > g'(x) \iff -3x^2 + 1 > 3x^2 - 1 \iff 6x^2 < 2 \iff x^2 < \frac{1}{3} \iff -\frac{1}{\sqrt{3}} < x < \frac{1}{\sqrt{3}}$.

Vastaus: $-\frac{1}{\sqrt{3}} < x < \frac{1}{\sqrt{3}}$.

10. Suorakulmion ylemmät kärjet ovat pisteissä $(\pm a, 4 - a^2)$. Suorakulmion pinta-ala on $f(a) = 2a(4 - a^2) = 8a - 2a^3$. Sen derivaatta $f'(a) = 8 - 6a^2$ häviää, kun $a^2 = \frac{4}{3}$ eli, koska $a > 0$, kun $a = \frac{2}{\sqrt{3}} \approx 1,1547$. Selvästi $f'(a) > 0$, kun $0 < a < \frac{2}{\sqrt{3}}$ ja $f'(a) < 0$, kun $\frac{2}{\sqrt{3}} < a < 2$. Näin ollen pinta-ala saa suurimman arvonsa kohdassa $a = \frac{2}{\sqrt{3}}$.

Vastaus: Arvolla $a = \frac{2}{\sqrt{3}}$.

11. Jos q on radioaktiivisuuden vuorokautinen vähenemiskerroin, on $25q^5 = 16,2$, josta $q = \sqrt[5]{\frac{16,2}{25}} \approx 0,91688528$. Puoliintumisajalle n vrk saadaan yhtälö $q^n = 0,5$, josta $n \ln q = \ln 0,5 \iff n = \frac{\ln 0,5}{\ln q} \approx 7,9880590$.

Kymmenen vuorokautta aiempi radioaktiivisuus x kBq toteuttaa yhtälön $xq^{10} = 25,0$, joten $x = \frac{25}{q^{10}} \approx 59,537418$.

Vastaus: Puoliintumisaika on 8 vrk. Kymmenen vuorokautta aiemmin radioaktiivisuus oli 59,5 kBq.

12. Vaihdetaan laskua varten x - ja y -akselit keskenään. Tässä uudessa koordinaatistossa $A = (x_A, y_A) = (2\,549\,572, 6\,670\,801)$ ja $B = (x_B, y_B) = (2\,554\,955, 6\,670\,015)$. Jos havaittu trombi sijaitsee pisteessä $P = (x, y)$, on pisteiden A ja P kautta kulkevan suoran suuntakulma $-(133,8^\circ - 90^\circ) = -43,8^\circ$ ja kulmakerroin $k_A = \tan(-43,8^\circ) \approx -0,958965522$. Vastaavasti pisteiden B ja P kautta kulkevan suoran suuntakulma on $360^\circ - 205^\circ - 90^\circ = 65^\circ$ ja kulmakerroin $k_B = \tan 65^\circ \approx 2,144506922$. Suoran AP yhtälö on $y - y_A = k_A(x - x_A)$ ja suoran BP yhtälö $y - y_B = k_B(x - x_B)$. Vähentämällä yhtälöt toisistaan ja sieventämällä saadaan leikkauspisteen P x -koordinaatiksi $x_P = \frac{y_A - y_B - k_A x_A + k_B x_B}{k_B - k_A} \approx 2\,553\,545$ ja tästä edelleen pisteen P y -koordinaatiksi $y_P = y_A + k_A(x_P - x_A) \approx 6\,666\,991$. Vaihtamalla x - ja y -koordinaatit saadaan trombin sijainti alkuperäisessä koordinaatistossa.

Vastaus: $(6\,666\,991, 2\,553\,545)$.

- 13.** Aritmeettisessa jonossa peräkkäisten termien erotus on aina $d = 12 - 10 = 2$, joten jonon n . termi on $a_n = 10 + 2(n - 1) = 8 + 2n$, $n = 1, 2, \dots$. Geometrisen jonon n . termi on $b_n = 2\left(\frac{21}{20}\right)^{n-1}$, $n = 1, 2, \dots$. On määrättävä pienin luku n , jolle $b_n > a_n$ eli $2\left(\frac{21}{20}\right)^{n-1} > 8 + 2n \iff 1,05^{n-1} - n - 4 > 0$.

Koska arvolla $n = 95$ on $1,05^{94} - 95 - 4 < -0,8717 < 0$ ja arvolla $n = 96$ on $1,05^{95} - 96 - 4 > 3,0346 > 0$, pienin luku $n = 96$.

Vastaus: 96. termistä lähtien.

- 14. a)** Pääoman tuotto on $0,054 \cdot 1,8 \cdot 10^6 = 97\,200$ euroa. Tuotosta siirretään pääomaan $0,30 \cdot 97\,200 = 29\,160$ euroa ja jaetaan $42\,000$ euroa opiskelustipendeinä. Neljään-toista matkastipendiin jää $97\,200 - 29\,160 - 42\,000 = 26\,040$ euroa. Yhden stipendin suuruudeksi tulee $26\,000/14 = 1860$ euroa.

b) Tuotosta siirretään pääomaan joka vuosi $0,30 \cdot 5,4\% = 1,62\%$. Viidessä vuodessa pääoma kasvaa määrään $1,0162^5 \cdot 1,8 \cdot 10^6 \approx 1,950601 \cdot 10^6$.

Vastaus: **a)** 1860 euroa, **b)** 1,95 miljoonaan euroon.

- 15.** Vektori $\overline{AB} = (4 - 1)\vec{i} + (5 - 2)\vec{j} + (6 - 3)\vec{k} = 3\vec{i} + 3\vec{j} + 3\vec{k}$. Sen pituus on $\sqrt{3^2 + 3^2 + 3^2} = 3\sqrt{3}$. Vektori $\overline{AC} = (9 - 1)\vec{i} + (8 - 2)\vec{j} + (7 - 3)\vec{k} = 8\vec{i} + 6\vec{j} + 4\vec{k}$. Sen pituus on $\sqrt{8^2 + 6^2 + 4^2} = 2\sqrt{29}$. Kulmalle $\alpha = \angle BAC$ pätee $\cos \alpha = \frac{\overline{AB} \cdot \overline{AC}}{|\overline{AB}| |\overline{AC}|} = \frac{3 \cdot 8 + 3 \cdot 6 + 3 \cdot 4}{3\sqrt{3} \cdot 2\sqrt{29}} = \frac{9}{\sqrt{87}} \approx 0,964901$, joten $\alpha \approx 15,2252^\circ$.

Vastaus: 15° .